

Методичні рекомендації щодо здійснення індивідуального навчання у загальноосвітніх школах

Індивідуальне навчання в системі загальної середньої освіти - це одна із форм організації навчально-виховного процесу. Воно впроваджується для забезпечення права громадян на здобуття повної загальної середньої освіти з урахуванням індивідуальних здібностей та обдарувань, стану здоров'я, демографічної ситуації, організації їх навчання.

Індивідуальне навчання організовується відповідно до Закону України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», **«Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх закладах», затвердженого наказом Міністерства освіти України, 20.12.2002 року № 732 та відповідно до Наказу Кабінету Міністрів України № 797 від 15.10.2004 року про «Внесення змін до Положення про індивідуальне навчання у загальноосвітніх закладах».**

Ратифікувавши основні міжнародні правові документи (Декларацію ООН про Права Людини, про права інвалідів, Конвенцію ООН про права дитини), Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема щодо здобуття якісної освіти дітьми з особливими освітніми потребами, в тому числі дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. Інтернатна модель перестає бути для них єдиним і обов'язковим типом закладу, в якому діти вчать відокремлено та ізольовано від соціуму.

Статистика свідчить про те, що щороку збільшується кількість дітей з різного роду порушеннями у фізичному та розумовому розвитку, тобто це діти з особливими освітніми потребами.

Це діти з такими порушеннями і захворюваннями:

- порушення слуху (глухі, або слабочуючі)
- порушення зору (сліпі; або слабозорі);
- порушення інтелектуального розвитку (розумова відсталість; затримка психічного розвитку);

- порушення опорно-рухового апарату;
- комплексні порушення психофізіологічного розвитку (сліпоглухонімі; із дитячим церебральним паралічем, поєднаним з розумовою відсталістю);
- хронічні соматичні захворювання;
- психоневрологічні захворювання.
- порушення мови

Для цих дітей є такі **форми навчання:**

- індивідуальне навчання в домашніх умовах;
- у спеціальній школі;
- навчання у школі-інтернаті;
- навчання у навчально-реабілітаційному центрі;
- навчання у спеціальному класі при загальноосвітній школі, дитсадку,
- екстернатна форма навчання.

1. Розглянемо таку форму навчання, як індивідуальне навчання.

Право на індивідуальне навчання мають такі учні:

- які за станом здоров'я не можуть відвідувати навчальний заклад;
- яким необхідно пройти лікування у лікувальному закладі більше одного місяця;
- які мають високий навчальний потенціал і можуть прискорено закінчити школу;
- які проживають у селах і селищах (коли кількість учнів у класі становить менше 5 осіб);
- які не встигають протягом двох років навчання у школі I ступеня;
- які потребують корекції фізичного та (або) розумового (психічного) розвитку (у разі, якщо батьки або особи, які їх замінують, відмовляються направляти дитину до відповідної спеціальної загальноосвітньої школи (школи-інтернату)).

Для вирішення питання про призначення індивідуального навчання, школа до 1 вересня кожного навчального року повинна подати списки

дітей, яким виповнилось 15 років, до відділу освіти і отримати дозвіл на подальше навчання цих учнів.

Учні, які навчаються індивідуально, є учасниками навчально-виховного процесу того навчального закладу, який мають відвідувати. Індивідуальне навчання здійснюється до виповнення учнями 15 років. Для дітей, які потребують соціальної допомоги та реабілітації за рішенням місцевого органу державного управління освіти строк індивідуального навчання може бути змінений.

Підставою для організації індивідуального навчання є такі документи:

- заява батьків або осіб, які їх замінюють;
- наказ директора навчального закладу;
- погодження відділу освіти.
- довідка ЛКК (довідка ПМПК)
- копія свідоцтва про народження
- посвідчення інваліда

Довідка лікувально-консультативної комісії та заява батьків поновлюється щорічно

Індивідуальне навчання за рекомендаціями психолого-медико-педагогічної консультації.

Відповідно до Положення «Про індивідуальне навчання у загальноосвітніх закладах», кожна дитина, якій надається індивідуальне навчання, має бути обстежена психолого-медико-педагогічною консультацією.

Кожного року, до 20 вересня, директори шкіл мають подати список дітей, які потребують обстеження та переобстеження дітей районною психолого-медико-педагогічною консультацією.

На обстеження діти приходять у супроводі батьків, або осіб, що їх замінюють, при собі мають такий пакет документів:

- заяву батьків про обстеження;
- копію свідоцтва про народження;
- картку стану здоров'я та розвитку дитини;
- зошити з математики та письма;

- альбом з малювання;
- особову медичну картку;
- документи, виписки, якщо дитина перебувала десь на лікуванні.

Після обстеження батьки, або особи, що їх замінюють, отримують витяг психолого-медико-педагогічної консультації з вказанням діагнозу та рекомендаціями щодо програми навчання.

Переобстеження дітей здійснюється відповідно поданої заявки та графіку психолого-медико-педагогічної консультації.

Обов'язковим переобстеження є в тому випадку, коли у витязі вказано рік наступного пере обстеження.

За наявності пакету документів для організації індивідуального навчання, педагогічна рада вирішує питання про надання індивідуального навчання учням, яке затверджується наказом відділу освіти. Після цього видається наказ по школі «Про надання учневі індивідуального навчання у ---н/році».

Копія цього наказу передається у бухгалтерію відділу освіти.

Після цього наказом по школі призначається вчитель чи кілька вчителів для індивідуального навчання вдома.

Кількість годин для організації індивідуального навчання визначається наказом директора та затверджується відділом освіти відповідно до кількості предметів інваріантної частини навчального плану:

1-4-ті класи - 5 годин на тиждень на кожного учня;

5-9-ті класи - 8 годин на тиждень на кожного учня;

10-12-ті класи - 12 годин на тиждень на кожного учня за умови виконання вимог Державного стандарту початкової загальної освіти, Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти.

Кількість годин для організації індивідуального навчання учнів, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (це діти із затримкою психічного розвитку, розумовою відсталістю), відповідно до кількості предметів інваріантної складової навчального плану за умови виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти та Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, визначається наказом директора навчального закладу, затверджується відділом освіти і становить:

1-4-ті кл. - 10 год. на тиждень на кожного учня,

5-9-ті кл. - 14 год. на тиждень на кожного учня,

10-12-ті кл. - 16 год. на тиждень на кожного учня.

Кількість годин на індивідуальне навчання понад установлену норму може бути збільшена шляхом надання платних послуг навчальним закладом.

Підставою для організації індивідуального навчання хворих дітей, які за станом здоров'я не можуть відвідувати навчальний заклад, є такі документи:

- витяг районної психолого-медико-педагогічної консультації;

- заява батьків з проханням зарахувати учня до школи;

- копія свідоцтва про народження дитини;

- направлення відділу освіти.

- довідка, завірена печаткою лікарсько-консультативної комісії за підписом трьох членів, скріплена печаткою лікувального закладу;

Навчання здійснюється за індивідуальним навчальним планом, затвердженим директором навчального закладу (у міру потреби протягом навчального року).

Вчитель, призначений для навчання учня на дому, складає розклад уроків та графік роботи, який погоджується із заступником директора школи із навчально-виховної роботи і затверджується директором. Потім графік доводиться до відома учнів та батьків письмово («ознайомлений», підпис). Один примірник цих документів зберігається у заступника директора з навчальної роботи для перевірки роботи вчителя, другий - у відділі освіти.

Індивідуальні плани вчитель складає відповідно до навчальної програми учня. Складений план перевіряє і затверджує заступник директора з навчальної роботи.

Велику увагу потрібно звернути на ведення класного журналу, який є документом для оплати праці вчителя, що здійснює індивідуальне навчання. Дата проведення кожного уроку повинна бути записана в класному журналі. Якщо проводяться спарені уроки, то в журналі двічі ставиться дата проведення уроку. У класному журналі вчитель залишає графу «Для приміток». У цій графі записуються заміни уроків іншими вчителями, якщо вони були.

У кінці кожного місяця вчитель індивідуального навчання повинен звітуватися заступникові директора з навчальної роботи про виконання програми з даним учнем. Лише після цього складається табель оплати праці. Оплата праці педагогічних працівників здійснюється на загальних підставах відповідно до Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затвердженої Міністерством освіти і науки України.

У кінці кожного року індивідуальний план роботи з учнем, що навчається вдома, здається вчителем в школу для перевірки заступником директора з навчальної роботи виконання програми, журнал здається в архів.

Кожен учень, який навчається індивідуально, заноситься у списки учнів класу, до якого він прикріплений. Учитель дає відомості про свого учня класоводу, який записує одержані відомості у класному журналі у відповідній графі.

У шкільний журнал виставляються оцінки тільки за чверть та річні, а також робиться запис рішення педагогічної ради про переведення учня до наступного класу.

Навчальні досягнення учня, який навчається індивідуально, заносяться до окремого журналу.

У закладі оформляється особова справа на учня індивідуального навчання, у ній записуються дані про учня, річні оцінки, вкладається направлення учня до школи, копія свідоцтва про народження.

Після закінчення учнем 1-го, 4-го та випускного класів у особовій справі пишеться коротка характеристика на учня. Ведення особових справ контролюється заступником директора з навчальної роботи. Особові справи зберігаються у секретаря школи.

Учень веде щоденник, у який записуються домашні завдання. У ньому повинно фіксуватися оцінювання дитини, наявні підписи батьків у кінці тижня, як у щоденнику звичайного учня.

Відповідно до Положення про спеціальну загальноосвітню школу –інтернат для дітей з вадами психічного, фізичного, розумового розвитку тривалість уроку становить:

підготовчий клас -30 хвилин;

1-2 клас – 35 хвилин;

3-12 клас -40 хвилин.

На кожному уроці після 15-20 хвилин занять проводиться 5 хвилинна пауза (пальчикова гімнастика, фізкультурна хвилинка, релаксуючі вправи).

Навчання обов'язково проводиться у І половину дня, **бажано вчителем-дефектологом, якщо він є наявний.**

Індивідуальне навчання учнів, яким необхідно пройти лікування у лікувальному закладі більше одного місяця, організовується на базі найближчого за розташуванням до місця лікування навчального закладу, визначеного відділом освіти, і починається не раніше 3-5 днів після того, як хворий поступає до лікувального закладу.

При наявності у групі 5 і більше осіб, навчання здійснюється за груповою формою (у міру потреби протягом навчального року).

Контингент таких учнів урахується в статистичних звітах тих шкіл, де вони навчаються постійно та не відраховуються зі складу учнів навчального закладу, до якого вони зараховані.

Результати виконання індивідуального навчального плану та програм, досягнення учнів у навчанні фіксуються у довідці, підписаній директором навчального закладу, який організовує індивідуальне навчання.

Індивідуальне навчання учнів, які мають високий навчальний потенціал і можуть прискорено закінчити школу, крім документів, здійснюється на підставі рішення ради навчального закладу за індивідуальним навчальним планом, затвердженим директором навчального закладу на початку навчального року (на один рік).

Індивідуальне навчання учнів, які проживають у селах, (коли кількість учнів у класі становить менше 5 осіб), організовується за індивідуальним навчальним планом, затвердженим відділом освіти (з початку навчального року).

Для організації індивідуального навчання учнів, які не встигають протягом двох років навчання у школі І ступеня, які потребують корекції фізичного та (або) розумового (психічного) розвитку, крім названих раніше документів, додається рішення психолого-медико-педагогічної консультації. Такі учні можуть продовжити навчання за індивідуальним навчальним планом та програмами.

Для організації індивідуального навчання цих дітей крім раніше названих документів, додається довідка, завірена печаткою лікарсько-консультативної комісії та печаткою лікувального закладу. Навчання здійснюється за індивідуальним навчальним планом, затвердженим

директором навчального закладу (у міру потреби протягом навчального року).

Після закінчення терміну індивідуального навчання учень може продовжувати заняття у навчальному закладі, учнем якого він є, на загальних підставах.

Навчання дітей, що потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, здійснюється за індивідуальним планом, який складає вчитель, з урахуванням психофізичних особливостей учня та відповідно до рекомендацій психолого-медико-педагогічної консультації. Щоб не дублювати календарні плани, учитель записує план у класному журналі обліку занять з даним учнем, потім проставляється лише дата проведення занять та оцінка з кожного предмета. Таке рішення приймається на засіданні педагогічної ради.

Кількість годин для організації індивідуального навчання учнів, що потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, надається відповідно до кількості предметів інваріантної складової навчального плану за умови виконання вимог Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту загальної середньої освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, визначається директором навчального закладу, затверджується відповідним органом управління освітою і становить:

1-4-ті класи - 10 год. на тиждень;

5-9-ті - 14 год. - на тиждень;

10-12 класи - 16 год. на тиждень.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється педагогічними працівниками відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. За результатами річного оцінювання та атестації учням 2-4, 5-8, 10 (11)-х класів, які навчаються індивідуально, видається таблиць успішності. Учні, які пройшли державну підсумкову атестацію, отримують свідоцтво про базову загальну середню освіту, атестат про повну загальну середню освіту згідно з чинним законодавством. Звільненню від підсумкової державної атестації підлягають учні, які навчалися індивідуально за станом здоров'я або з інших поважних причин. Звільнення здійснюється у встановленому порядку.

У разі незгоди учня, батьків або осіб, які їх замінюють, з результатами річного та підсумкового оцінювання вони можуть оскаржити їх у відділі освіти.

Учні, які навчалися за індивідуальною формою навчання і мають високі результати у вивченні навчальних предметів, можуть нагороджуватися похвальним листом "За високі досягнення у навчанні" та похвальною грамотою "За особливі досягнення у вивченні окремих предметів" відповідно до Положення про похвальний лист "За високі досягнення у навчанні" та похвальну грамоту "За особливі досягнення у вивченні окремих предметів".

Додаток

Алгоритм роботи щодо організації навчання учнів за індивідуальною формою

1.Ознайомлення батьків на батьківських зборах в серпні з Положенням про індивідуальну форму навчання та умовами його організації (питання внести в протокол батьківських зборів). Для вирішення питання про призначення індивідуального навчання, школа до 1 вересня кожного навчального року повинна подати списки дітей, яким виповнилось 15 років, до відділу освіти і отримати дозвіл на подальше навчання цих учнів.

2.Заява батьків.

У заяві батьки повинні вказати дату подання (не раніше, ніж дата довідки ЛКК), місце проживання. Предмети не вказуються. У заяві батьки також просять звільнити їх дитину від уроків з тих предметів, які вказані в довідці ЛКК. Довідка повинна мати номер, штамп лікувальної установи, дату, круглу печатку, три підписи членів ЛКК. Для збільшення кількості годин крім довідки надається копія посвідчення дитини-інваліда чи виписка з протоколу засідання обласної(районної) психолого-медико-педагогічної консультації.

3.Директор подає до відділу освіти подання та завірені копії довідки ЛКК, заяви батьків, посвідчення. У поданні вказується номер, дата довідки, ким

видана, номер посвідчення. Дата подання цих документів до відділу освіти не може бути пізніша дати вихідної реєстрації.

4. Відділ освіти на підставі поданих документів видає наказ. Лише після отримання наказу директор на заяві батьків накладає резолюцію „До наказу” з датою отримання наказу відділу освіти.

5. На підставі наказу відділу освіти директор видає наказ по школі „Про організацію індивідуального навчання учня .... класу П.І.Б. у 2011-2012 н. р.". Якщо дитина не має підстав для збільшення годин, то накази про внесення змін до Положення про індивідуальну форму навчання в констатуючу частину не вносяться.

6. Індивідуальний навчальний план складається заступником директора з НВР за зразком робочого навчального плану даного класу. Для конкретного класу інваріантною частиною навчального плану є предмети і курси, які входять до гранично допустимого навантаження і є обов'язковими для вивчення за індивідуальною формою. Розклад занять погоджується з батьками письмово, затверджується директором. Уроки в розклад писати кожного тижня, тобто не об'єднувати 1 раз на 2 тижні. У розкладі вказувати предмет, час початку уроку, тривалість уроку, місце проведення. Наприклад:

№ з/п	Предмет	понеділок	вівторок	середа	четвер	п'ятниця
1.	Основи економіки			12.40 (0,25) каб. 13		
2.	Хімія			13.15 (0,5) каб. 8		

7. Вчителі складають індивідуальні програми з предметів на основі державних програм, які використовуються в даному класі. Вказувати тему, кількість годин за державною програмою і пропорційно кількість годин за індивідуальною програмою. Індивідуальна програма погоджується заступником директора з НВР, затверджується директором.

8. На основі індивідуальних програм вчителі складають індивідуальні календарні плани на семестр, погоджують у заступника директора з НВР.

9. Після отримання наказу відділу освіти школі до відділу освіти надати:

- наказ по школі (з індивідуальним навчальним планом в ньому),
- розклад занять,
- копії індивідуальних програм.

10. Виконання індивідуального навчального плану та програм, досягнення учня фіксуються в окремому журналі звичайного зразка. Він ведеться з урахуванням загальних вимог щодо ведення класних журналів. Кількість контрольних робіт, лабораторних робіт, аудіювання і т. і. повинна відповідати вимогам даного класу. В класний журнал на предметні сторінки переносяться лише семестрові, річні, підсумкові бали. Також ці бали переносяться в зведений облік успішності в класному журналі. Відсутність учня в класному журналі не фіксувати. На стор. обліку відвідування 1 раз записати: інд. навч., наказ № від ...